

vast van overtuigd, dat de liefde Gods, en de genade van den Heere Jezus Christus en de gemeenschap des Heiligen Geestes evenzeer als in de eerste dagen der uitbreiding der kerk ook nu in de kerk werkzaam zijn, wij zouden met het oog op de taak, die voor ons ligt, vertwijfelen. Zij is te groot voor ons. De vernieuwing van het leven der kerk door een nieuwe instrooming des Heiligen Geestes is derhalve niet alleen wenschelijk, maar onvoorwaardelijke noodzaak. De Internationale Zendingsraad roept de Christenen allerwege op tot nieuwe en meer innige boete, berouw en bekeering, ook tot een nieuw vertrouwen in de kracht van het gebed, en tot een onbegrensde overgave aan God en zelfverloochenend dienen.

Wij hebben iets genoemd, niet om de gegrondheid der kritiek te weerspreken; integendeel, maar om te verhoeden, dat wij als Gereformeerden zouden voorbijzien het vele goede en groote, dat God in de Conferentie van Jeruzalem aan de zending in het algemeen, en alzoo ook aan onze zending, heeft willen schenken.

J. D. W.

PERSCHOUW.

Freud over de religie.

De Landwehr schrijft in „Geref. Kh. Rotterdam“:

Het is opmerkelijk, dat vele wetenschappelijke mannen zoo hardleersch zijn. Enkele jaren hoorde men van wetenschappelijke zijde luidke prediken: „ontwikkel het verstand maar, breng verlichting aan en gij zult het kwaad gaandeweg minder zien worden“. Die op dit standpunt stonden predikten: „bouw maar openbare scholen en ge kunt gevangenen sluiten“.

De historie heeft dit beweren gelogenstraft.

Men bracht wetenschap bij.

Men koos als devies: „door wetenschap tot het goede“, maar men ondervond, dat men door kennis de macht van het kwade niet kon breken.

De wereld werd er niet beter op maar wel slechter. De hooggeloopte verheffing van de wetenschap leed faasco.

En wat bemerkt men nu?

Dr Freud is een beroemd psychiater.

Hij is de man van de psycho-analyse.

Zijn doel is om de ziel van den mensch te analyseren.

Hij tracht tal van verschijnselen in het zieleleven te verklaren door een theorie op te stellen, die, op zijn zachtst gesproken, nog al fantastisch is.

„Ook Freud begint te profeteeren. Hij heeft een boekje uitgegeven getiteld: „Die Zukunft einer Illusion“, waarin hij uitspreekt, dat het niet gemakkelijk is om een weg door het leven te vinden. Ook is hij er zich volkomen van bewust, dat hij maar over een beperkte ervaring beschikt waar het geldt de psychische verschijnselen bij den enkelen mensch in zijn ontwikkeling van het kind tot den volwassene. Maar uit wat hij gezien heeft, concludeert Freud, dat de religie met een neurose (zenuwziekte) moet worden vergeleken, verder dat de menschheid deze neurose eenmaal geheel te boven zal komen, ongeveer op eenzelfde wijze, als waarop een kind door een neurose heen groeit. Alle infantilisme (achterlijkheid) is bestemd om te verdwijnen. De regels voor het cultuurleven moeten op zuiver redelijke grondslagen, niet meer op religieuze overwegingen berusten. Wij moeten nu eens een opvoeding probeeren, die geheel aan alle religie gespeend is. De toekomst is aan de wetenschap. Door de wetenschap zal de mensch nog veel meer macht krijgen. Natuurlijk zullen er wel rampen blijven. Maar daarin moet de mensch zich stoisch leeren te schikken. Tegen den dood zal „waarschijnlijk“ geen kruid gewassen zijn. Doch de hemel is ook alleen maar — voor de engelen en voor de muschelen“.

Zal men dan nooit leeren?

Neen, niet de wetenschap zal de wereld redden, maar het geloof en de bekeering.

Ook Dr Freud zal jammerlijk bedrogen uitkomen met zijn theorieën.

Het dwaze Gods is wijzer dan de menschen en het zwakke Gods is sterker dan de menschen.

Over Hosea's huwelijk.

In de „Delftsche Kh.“ (drukkerij „De Motor“ in Sneek) leere deze toch eens onderscheiden van „Delfah (avensche) Kh.“ schrijft Dr W. H. Gispén over Hosea's huwelijk. Aldus:

Het huwelijk van Hosea, dat vermeld wordt in de eerste drie hoofdstukken van zijn boek, behoort tot één der meest besproken kwesties op het terrein van de Oud-Testamentische uitlegkunde.

We lezen, dat het eerste woord, dat Jehova tot hem richtte, was, het bevel, om zich te nemen „eene vrouw der hoerijen en kinderen der hoerijen“ (Hos. 1:2). Hosea doet dit en trouwt met een zekere Gomer, een dochter van Diblahim. Uit dit huwelijk worden geboren twee zonen en één dochter, aan wie de profeet namen moet geven, hem verschaffte door den Heere. In het derde hoofdstuk krijgt Hosea het Goddelijk bevel: „Ga wederom heen, hemin eene vrouw, die bemind zijde van haren vriend, nochtans overspel doet“ (Hos. 3:1). Hij koopt zich die vrouw en verhindert haar om haar verkeerde praktijken uit te oefenen.

Tusschen de vermelding van deze twee bevelen en hun uitvoering staat dan een lange klacht van den Heere over de ontrouw van Zijn volk, na bedreigingen overgaande in een heerlijke belofte.

Dat wijst er al op, dat we in het huwelijk van Hosea, zooals iedereen toestemt, te doen hebben met een zinnebeeldige handeling, dat wil zeggen met een daad, die diende, om het woord, dat God door Hosea tot Israël had te brengen, aanschouwelijk voor te stellen.

Hosea moet zich die vrouw en kinderen nemen, „want het land hoereert ganschelijk van achter den Heere“ (1:2). Hij moet zijn eerste kind, een zoon, Jizreel noemen, „want nog een weinig tijds, zoo zal ik de bloedschulden Jizreels bezoeken over het huis van Jehu, en zal het koninkrijk van het huis Israëls doen ophouden; en het zal te dien dage geschieden dat Ik Israëls hoog verbroken zal in het dal Jizreels (1:4-5). Ook van de twee andere namen Lo-Ruchama (Niet ontferme) en Lo-Ammi (Niet Mijn volk) wordt duidelijk het zinnebeeldig karakter door God aangegeven (1:6-7 en 1:9-12). Ook van wat in hoofdstuk 3 wordt verhaald, wordt dadelijk de zaak, die het voorstelt (Gods tuchtiging van Israël) genoemd (3:4-5).

Tot hiertoe is er een soort algemeene meening onder de uitleggers. Maar dan gaan de wegen uiteen en krijgt men twee opvattingen over Hosea 1-3.

Ik eerste is de idealistische opvatting. „Dit huwelijk“, zegt men, „is nooit anders voltrokken geweest dan in een visioen“. Hosea heeft dat alles meegemaakt als Petrus met dat laken „in een vertrekking van zinnen“ (Hand. 11:5). Of ook, men meent, dat we te doen hebben met een allegorie, een verhaal, waarvan alle trekken moeten worden overgebracht dadelijk op het huwelijk tusschen Jehova en Israël. Hosea heeft dan dezen vorm gekozen, om meer indruk te maken.

Tot deze idealistische opvatting, hetzij in visioenen of in allegorischen zin heeft de volgende redeneering geleid. Dat de profeet met een vrouw als Gomer zou trouwen, zou ergerlijk of wel zadelijk aanstootelijk zijn. Hoeveel te meer dan, als hij dit deed op het bevel van den Heere. En dan nog wel twee keer! Want in hoofdstuk 3 staat, dat de Heere zeide: „Ga wederom heen, bemin een vrouw, die bemind zijde van haren vriend, nochtans overspel doet“ (3:1). Tot zoover de idealistische opvatting.

Daartegenover staat de realistische, die zooals de naam al uitdrukt aan de werkelijkheid van Hosea's huwelijk vasthoudt. Maar onder de voorstanders van deze opvatting kan men ook weer twee groepen onderscheiden. Velen meenen, dat Hosea een ongelukkig huwelijksleven heeft gehad. Zijn vrouw liep van hem weg en werd slavin van een anderen man, zoodat hij, die haar hevig liefhad, haar moest terugkopen. Terwijl hij nog over dezen terugkoop broedde (en voor dit broeden wijst men dan op hoofdstuk 2, waarvan dan de eerste negen verzen als woorden van Hosea worden beschouwd) ging hem ineens een licht op over het „waarom?“ van dit alles. Zoodat hij door zijn vrouw, is Jehova door Israël behandeld! Eenmaal op deze idee gekomen, ziet hij in, dat Gods hand hem tot dat huwelijk leidde en nu terugziende en begrijpende brengt hij de boodschap over aan zijn volksgenooten: „De Heere zeide tot mij“ (1:2). Hoewel dit hem pas achteraf bewust is geworden, nadat hij alles heeft beleefd. Van daar dat men dezen vorm van de realistische opvatting noemt de biografische. Zeer smakelijk wordt ze dikwijls voorgedragen, b.v. dat Gomer een tempelslavin is geworden van den priester en zijn zonen, die in Cap. 4:6-8 worden bedreigd. Dat Hosea's klacht in 4:11-14 wel zeer doorleefd is, omdat zijn eigen Gomer tot die tempeldeernen had behoort of op dat oogenblik behoorde.

De groote waarde van de biografische opvatting ligt hierin, dat ze in het volle licht stelt den menschelijken factor van de profetische inspiratie en ons ervan doordringt, dat we in Hosea te doen hebben met een man van liefde vol voor een vrouw, die zich onwaardig gedraagt. Dat we ons bewust worden: achter die sobere woorden van dit gedeelte van den Bijbel ligt een geweldig drama. En dat is dan ook de zwakte van de idealistische opvatting, dat dan het vuur en de gloed van Hosea's woorden hun menschelijken voedingsbodem absoluut gaan missen, dat dan zijn profetie minder door zijn ziel is heengegaan dan alles doet verwachten niet alleen, maar ook dan duidelijk wordt uitgesproken.

„De Heere dan zeide tot Hosea: Ga heen, neem u een vrouw der hoerijen en kinderen der hoerijen“ (1:2). Zie, zeggen de aanhangers van de realistische opvatting, maar dan zij, die hier denken aan een door God bevolen symbolische handeling, waarom kan de Heere dat niet aan zijn knecht bevelen?

Zeker, het is opzienbarend, dat een profeet moet trouwen met een slechte vrouw (ja juist: opzienbarend) maar is het een zonde? En men behoeft nog niet eens aan te nemen, dat pas later tijdens het huwelijk de overspelige aard van de vrouw uitkwam. De drie kinderen met hun vreemde, ook door God opgegeven, namen, loopen dan als een dagelijksche prediking, evenals de kinderen van Jesaja, in hun omgeving rond.

Maar, zegt men, in hoofdstuk 3 dan. Daar moet men dan toch aannemen, dat Hosea een tweede vrouw, van overspeligen aard, zich koopt moest. Zeker, maar wat is daartegen? En Gomer kan toch gestorven of weggelopen zijn? Misschien was ze wel verstooren.

Maar het meest waarschijnlijk is, dat de vrouw in Hosea 3 dezelfde is als die in hoofdstuk 1, n.l. Gomer, die slavin is geworden bij een anderen man en nu door Hosea moet worden teruggekocht. Strijd met Deut. 24:1-4 bestaat er in het minst niet.

Dus Hosea is op Gods bevel getrouwd met een overspelige vrouw, die Gomer heette, eene dochter van Diblahim. Alle pogingen, om dezen naam allegorisch te verklaren, zijn mislukt en allegorie kan deze geschiedenis dus moeilijk wezen. Neen, ze is een door den Heere bevolen symbolische of zinnebeeldige handeling, die in werkelijkheid werd uitgevoerd.

Tegen de lijkverbranding.

Goede vermaningen worden onder ons niet zelden bedorven door malle argumentaties. Dit is ook het geval met ons betuigen (minder dan betoogen) van bezwaren tegen lijkverbranding: er wordt dikwijls veel biggesept,

dat niets met de zaak heeft uit te staan, of dat onjuist gedacht is.

Daarom is het verblifdend, als de argumentatie nader blijft en de kern der dingen raakt. Dit lijkt me het geval in onderstaand gedeelte uit de rubriek Vragen-bus van het „Geref. Jongelingsblad“:

Dezelfde vraag op welken grond wij tegen crematie, d.i. lijkverbranding moeten zijn?

Antwoord: Dat de actie voor lijkverbranding opgekomen is uit anti-christelijken kring kan wel tot voorzichtigheid stemmen, maar is niet alles beslissend. Onze houding mag niet puur negatief zijn.

Wat de Bijbel en de crematie betreft, de Schrift kent ze wel, maar gebiedt ze alleen in een twaalf gevallen van ergerlijke zonde onder Israël en vermeldt ze voorts onder Israël zonder nadere beoordeeling, als een hooge uitzondering bij gevaar van lijkschennis of bij onmogelijkheid van begraving. Reeds deze houding der H. S. moet ons persoonlijk ertoe brengen de verbranding niet te verlangen. Een uitdrukkelijk verbod lezen we niet. Voor Geretor. meerde menschen is dat ook niet nodig. Voor allen en nog wat een bijbeltekst te vragen was nooit het stelsel der Gereformeerden. Gods Woord als organisch geheel vordert o.i. echter, dat we de crematie tegestaan.

In de eerste plaats, wijl de crematie den mensch stelt als vrije beschikker over het lichaam. De Schrift stelt God als Eigenaar van den naar lichaam en ziel naar Zijn beeld geschapen mensch.

Ook als Eigenaar van het menschelijk lichaam (1 Cor. 6:13, 15).

De zonde van den moordenaar is dan ook aanranding van het Beeld Gods door schennis van het lichaam, zoodat ziel en lichaam worden gescheiden.

De zonde der crematie is aanranding van het Beeld Gods door schennis van het lichaam, nadat ziel en lichaam zijn gescheiden.

Dat we over het lichaam niet vrijelijk mogen beschikken is dan ook het beginsel (welk aan Lev. 19:28, 31:5, en Deut. 14:1 ten grondslag ligt).

Vervolgens is de begraving christelijk, wijl de den dood erkent als daad van den eenigen Beschikker over alle leven en dus aan den Almachtige, die den hand tusschen ziel en lichaam doorsneet, het lichaam overgeeft, opdat Hij ten jongsten dage uit de kiem van datzelfde lichaam een geestelijk lichaam in onverderfelijkheid opwekke.

Nog nu al het lichaam tot ontbinding overgaan, dan mag daarin alleen de hand Gods en nimmer het ruw uiteenrukkend werk van den mensch zijn. De mensch vergrijspt zich aan het eigendom eens Anderen.

Wij kunnen dan ook niet deelen het standpunt dergenen, die meenen, dat de Overheid aan de achterblijvende betrekkingen of wel aan de laatste wilsbeschikking van den overledene in dezen vrijheid moet laten!

Een overheid, aan de goddelijke ordinantie gebonden, kan aan de testamentaire beschikking of aan de familieleden van den gestorvene geen recht toekomen te beschikken over datgene wat aan God behoort.

Wij laten dus in dezen zelfs de praktische opmerking, dat de opgraving in geval van misdrijf aldus onmogelijk wordt gemaakt, terzijde. Hoezeer van betekenis voor den wetgever, voor ons mist ze principieel waarde.

Het voornaamste argument lijkt me altijd dit: doe zoo weinig mogelijk aan wat Gods eigendom is en, — toekomst heeft.

„Wij vreezen zoo...“

In de „Chr. Geref. Kh. van Rotterdam“ schrijft ds P. de Groot:

Toch zeggen wij nogeens: uiterste voorzichtigheid is hier aanbevolen. Er is ons inzien ook degelijk bezwaar tegen dat Prof. Aalders sommige teksten in Jeremia schrijft, of van Gereformeerde zijde bezwaren inbrengt tegen het auteurschap¹⁾ van Prediker, Klagliederen en Hebreënbrieff. Wel doet men een beroep op Vader Hellenbroek, die zegt dat hij onmogelijkheid toefat, op exegetische gronden, dat Salomo niet de schrijver van het Hooglied was.

Wij vreezen zoo dat zulke dingen de Goddelijke autoriteit der H. Schrift bij ons volk nog meer verslappen. Bijbelvaste menschen zijn er in onze dagen toch al zoo weinig. Niettemin is tekstcritiek zooals boven omschreven heel iets anders dan schriftcritiek. Het laatste tast den inhoud der H. Schrift aan en dat doet het eerste niet.

Het lijkt me gevaarlijk, en onbroederlijk, zulke stemmen te negeeren. Maar overigens:

a. voorzichtigheid is altijd goed;

b. alles, wat God eischt van ons, brengt „gevaaren“ mee, en wie dat vergeet (b.v. in het vraagstuk der voorzichtigheid) is niet voorzichtig;

c. wij weten er niets van dat teksten uit Jeremia geschrapt worden;

d. wij vreezen zoo, dat het heendraan om de kwesties (met een slag om den arm) de menschen noodeloos ophoudt, anderen zonder argumenten onzerzijds overlaten aan de beïnvloeding der tegenstanders, en de belijders — schapen van Christus' kudde — in de ellende LAAT, door ze de noodzakelijkste onderscheidingen tusschen goed of kwaad beginsel, niet te leeren;

e. heeft deze Kerkbode in eenig concreet geval een concreet argument, och, dat men ons er mee helpel!

¹⁾ Waarschijnlijk in bedoeld: tegen de mij. De de Groot geleerde opvattingen dienaangaande.

an, of dat onjuist

argumentatie niet. Dit lijkt me het uitspraak van

d wj tegen ere. ju?

verbranding op ring kan wel tot niet alles beslur negatief zijn, etroft, de Schrift n in een twaalf r Israël en ver er nadere beoor g bij gevaar van van begrafenit ons persoonlijk e verlangen. Een t Voor Gerefor oodig. Voor alles n was nooit het Woord als orna we de creatie

atie den mensc haam. De Schrift e lichaam en zin ischelijk lichaam

is dan ook aan schennis van naam worden ge

ng van het Beel m, nadat ziel en

ijelijk mogen be Twek aan Lar, rondslag ligt

ristelijk, wjl z enigen Beschik t Almachtige, die i doorsneed, het ongenen dage in geestelijk lichaam

inding overgaan, s en nimmer het mensch zijn. De m eene Anderen n het standpunt eed aan de ach i de laatste wils a dezen vrijheid

ordinantie geboe chikking of aan geon recht toe e wat aan God

e praktische op an misdrijf aldus Hoezeer van be as mist ze prin

altijd dit: doe zoo m is en, — toe

vreezen zoo... m" schrijft de P

e voorzichtighe en ook degelijk sommige teksten meerde zijde le p) van Prediker, l doet men een zagt dat hij de gronden, dat Sa ooglief was, n de Goddelijke k nog meer ver n in onze dagen skeritiek zoals lan schriftelijk. Schrift aan en

rijk, zulke stem

brengt „gevee het vraagstuk der htig;

uit Jeremia ge

n om de kwestie en noodeloos op- izerzijds overlaa t, en de belijders de ellende LAAT- eidingen tut-eren;

increet geval een mee helpe!

mij, De de Groot K. S.

God, de auteur van het kwaad.

Zeet bedenkelijk lijkt mij wat hier volgt uit „De samabinder" (richting ds Kersten):

Kees. Het zou leerszaam zijn, als je ons eens zoo'n onaangename geestelijken winter schetste. Bart. Zou dat voor Gods kind geen onaangename tijd zijn? Als het hier van binnen alles zoo koud is. Zou koud in ons hart — zoo koud ons gebod — zoo koud heel ons godsdienstig leven. Wij gaan naar de kerk, maar ach zoo koud blijven wij onder de dierbaarste predikatie; als op den dreun zingen we mede met Israels lofszangen en treurzangen; ons hart blijft onder het innigste gebed onbewogen; Bijbelleszen, enz., ach, alles zoo ijsig koud!

En daarbij alles zoo donker, zoo nevelachtig. Er is geen inblikken meer in de geheimen Gods, in de verborgenheid, de godzaligheid. Zelfs de toestand van het hart, ja van onzen staat, in nevelen gehuld.

O, wat een nare tijd, die winter in de ziel. Alles zoo onvruchtbaar; alles zoo verstorven en dood. Geen druf meer om te eten. De oude voorraad genade verbruikt en nieuwe komt er niet bij!

En dan alles zoo hard, zoo stram en stroef. Een hart zoo hard als een steen; geen traan vloekt meer uit het oog; de knieën zoo onbuigzaam, weg is ons gebedsleven!

Geen vroolijk gezang meer. Geen verheffingen Gods meer in de keel; geen marschje sijpt meer in het geboonte des harten, de zangers zwijgen — alles schijnt in rouw gedompeld.

En dan plasregens van wroeging, van verwijt, van veroordeel en van oordeelen...

Kees. Nu, dat is een barre toestand!

Bart. Is het wonder, dat in zulk een geestelijke atmosfeer alle zielseffecten worden aangetast? Dat men geestelijk ziek is? Krank en machteloos het geloof — het wil wel, maar het kan zich niet meer opheffen als vroeger. Ziek onze hoop — dat anker der ziel klemt niet meer. Ziek de liefde — zij kan bij gebrek aan de olie niet meer gloren, ons hart niet meer verwarmen zoo als vroeger. Ziek het gehoor, ziek de spraak, de reuk, het gevoel. Ziek, alles krank en ziek en moede en mat.

Misschien is er wel een ziel, die dit hoort of leest, wiens toestand dit is. Ik zou wel nien lang kunnen spreken om de narigheid van uw toestand te verklaren, maar u kunt het ook wel met dit eene woord: Het is „winter".

Kees. Nu Bart, ik geloof, dat je daar den toestand van menigene, zelfs wel van heelc gemeenten, geschilderd hebt. En dat dit een smartelijke toestand is, daar weet ik toch ook wel iets van af.

Bart. En te meer smartelijk, omdat die ziel vroeger zulke geheel andere toestanden gekend heeft. Toen leefde zij met den Heere, toen was alles licht en leven, groei en bloei; kleur en geur; dat was in den tijd der eerste liefde, Kees.

Kees. Wat mag toch de oorzaak zijn, van die verandering? Zou die oorzaak niet bij ons zelve te zoeken zijn?

Bart. Het is altijd het beste, als men bij zich zelve begint. Maar, het kan ook heel goed zijn, dat je bij jezelf geen reden kunt vinden.

Kees. Geen reden kan vinden? Struikelen was niet allen in vele?

Bart. Ja wel. Maar om onze dagelijkse struikelingen zal de Heere Zijn aangezicht niet verbergen — Gij nu, o, Mijne schapen: gij zijt menschen. (Gij zijt Adams, staat in den grondtekst) dat weet de Heere, dat wij klein van kracht en zwak van moed en stof van jongaal zijn.

Kees. Maar wat zal dan de oorzaak zijn van dien wintertoestand?

Bart. „Gods alwijs bestuur" kan de oorzaak zijn. De Heere is vrij in de bedoeeling zijner genade. En Zijn mond sprak eenmaal: Voortaan zal zomer en winter elkander opvolgen. Als je dus jezelf onderzoekt en er liggen geen bijzondere zonden, dan kan het u gegaan zijn als het gaat in de natuur.

Kees. Hoe gaat het dan in de natuur?

Bart. Wel, eerst gaat de zon op, zij zakt al maar lager, trekt haar warme-stralen meer en meer in, en dan wordt het al kouder en donkerder, en eer men er om denkt, zit men in het hartje van den winter. Zoo gaat het ook in het geestelijke: Jezus, de Zon der Gerechtigheid daalt en, wij zitten in den winter, jongen.

Als men den parallel tusschen zomer en winter in natuur en genade aldus zoekt en uitwerkt, dan is God de auteur van mijn kwaad geworden.

Zomer en winter zijn in de natuur beide goed.

Maar wat hier „winter" heet, is altijd slecht. Zonde van mij. Ik weet wel, dat in de „toelating" Gods altijd een actief element is, maar wie daarom tomt aan het begrip „toelating", en de „verstokking" of „verlaten" losmaakt van onze eigen daad of verantwoordelijkheid, al is het ook maar een oogenblik, die heeft God tot Vader der zonde gemaakt, al bedoelt hij het niet.

Dan schreef Voetius — die oude schrijver! anders in zijn Disputatio over de „geestelijke verlatenheit".

O, die beeldspraak. Ze is de kracht, en daarom de groote zwakheid der theologisch-oud-gereformeerden.

BOEKBESPREKING.

„August Hermann Francke" door C. J. Oskam.

In de periodiek „Lichtstralen op den akker der wereld", uitgave van den Zedingsboekhandel te Den Haag, verscheen als aflevering 1 en 2 van den 35en jaargang een korte beschrijving van het leven en den arbeid van August Hermann Francke. Het keurig uitgegeven boekje van 64 bl. bevat vijf hoofdstukken: Tijd en tijdenoot, Jeugd en levensvorming, Een nieuw begin

en nieuwe tegenstand, Huwelijk en levenswerk, en Levensende en nabetrachting. Behalve het portret van Francke staan er in het boekje twee foto's van de groote en grootsche stichting. Wij hebben het met genoegen gelezen, en kunnen het ook wel aanbevelen. Jammer, dat het eerste hoofdstuk niet anders geschreven werd; de heer Oskam is daar aan het theologiseeren geraakt, en dat niet op de beste wijze. Of wat moeten wij van een uitspraak denken als deze: „Het is noodig, dat men wat men gelooft en belijdt, ook voor het verstand weet te rechtvaardigen"? Of van een oppervlakkige redeneering als volgt: „En wanneer een man als Francke onder ons opstond, dan zou men hem zeker onmiddellijk direct indeelen bij de een of andere richting. Maar vermoedelijk zou men bij verder nadenken bemerken, dat men hem verkeerd ingedeeld had... Ik vermoed, dat men tenslotte hem maar heelmaal afzonderlijk zou zetten, en dat ieder waar Christen, als hij kennis genomen had van het leven en werken van Francke, zou zeggen: Het is toch niet zoo kwaad zoo'n „pietist" te zijn". Wie van dezen grooten man Gods wat te weten wil komen, zal dit boekje, afgezien van de inleiding, met genoegen en vrucht lezen.

J. D. W.

1854. G. F. CALLENBACH, Nijkerk. 1929.

De eerste dag van de Meimand zal in de geschiedenis der bekende Uitgeverijfirma G. F. Callenbach te Nijkerk, zoolang zij bestaat, een dag van betekenis zijn. Op 1 Mei 1854 vestigde de Stichter der zaak, wiens naam zij nog steeds draagt, zich aldaar als boekhandelaar. Tusschen den dag der vestiging en nu liggen 75 jaren van ernstig willen en streven om de zaak tot grooten bloei te brengen.

Het verloop der jaren is zoo juist in beeld gebracht in het vignet der firma, voorstellende een hekje, dat moeizaam voortgaat en zich verbroedt. In 1856 verscheen als eerste uitgave een preuk van Ds J. G. Verhoeff, later door andere gevolgd. Het zou echter blijk, dat daarin niet de kracht lag van den jongen uitgever. Welra werd begonnen met het uitgeven van Zondagschoolboekjes. Deze werden de bron van kracht en het is vooral daardoor dat de naam Callenbach een schier weergaloos populariteit verwierf. Bijna geen plaats in Nederland of Callenbach uit Nijkerk is er bekend; en overal waar menschen van Hollandschen stam wonen, in onze Koloniën, Zuid-Afrika en Amerika is hij bekend.

Wat er een tijd dat deze uitgaven voor de jeugd het tegen de neutrale meesten afleggen, die tijd is voorbij en ook aan de firma Callenbach komt de eer toe, daarop een heilzaam invloed te hebben uitgeoefend. Wij verwijzen slechts naar de bij haar verschenen kinderboeken van W. G. van de Hulst, Mej. J. L. F. de Liefde, Linda Eries, Mej. A. C. van der Mast en vele andere. Is tot op den huidigen dag het fonds der Zondagschooluitgaven een der grondzolen, waarop de zaak steunt, ook de „Christelijke Bibliotheek" mag met eere genoemd worden. De verdienste daarvan is niet alleen haar goedkoopheid, dan wel dat zij daardoor het Christelijk publiek heeft geleerd met alleen boeken te lezen, maar ook te koop. Reeds kort na de oprichting in 1897 bleek de Bibliotheek levensvatbaarheid te bezitten, en toen begonnen werd met elk jaar als eerste deel een prachtwerk te geven, nam zij een groote vlucht. Waar vindt men niet de prachtwerken van Ds Knap en, en in tal van gezinnen is het KERSTBOEK, dat sinds een vijftal jaren gegeven wordt, en dat zowel door uitvoering als inhoud op hoog peil staat, bekend en geliefd. Ook de andere boeken, die in de Bibliotheek verschijnen, worden met zorg gekozen en uitgevoerd.

Voorts wijzen wij nog op de bekende serie Goet Frisch Claer, waarin op handig formaat herdrukken verschijnen van boeken, die korter of langer tijd uitverkocht waren, en waar nog steeds naar gevraagd wordt. Behalve al het reeds genoemde, heeft de firma ook nog tal van afzonderlijke uitgaven het licht doen zien. En dan al de platen en prenten, door haar uitgegeven. In tal van Chr. gezinnen treft men die aan en vele lokalen zijn er mede versierd.

Uit de in 1854 opgerichte onderneming, in het begin zoo heel klein, zijn drie zaken van betekenis gegroeid: De hierboven genoemde uitgeverijzaak, de ook alom bekende Steendrukkerij der Firma C. C. Callenbach en een Boekhandel, welke laatste in 1910 in vreemde handen is overgegaan. De Stichter heeft het 60-jarig bestaan nog mogen beleven en gezien dat zij tot grooten bloei zijn gekomen.

In 1898 werd de Uitgeverijzaak benoemd tot Hofleverancier van H. M. de Koningin-Moeder en in 1904 van H. M. de Koningin.

Dat de tegenwoordige eigenaars der Uitgeverijzaak het feit van het 75-jarig bestaan op 1 Mei a.s. niet onopgemerkt voorbij laten gaan, liet voor de hand. Naar wij vernemen, zullen zij ieder, die op dien dag van zijn of haar belangstelling blijk wil geven, daarvoor op hun kantoor aan de Hoogstraat 's middags van half twee tot half vier gaarne in de gelegenheid stellen.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drietal te:

Haulerwijk: H. Kakes, cand. te Zaandam; J. Koppe, cand. te Groningen en J. Spoelstra, cand. te Meeden.

Beroepen te:

Brussel (België): J. Maaskant te Kchten. Heerjansdam: J. C. K. v. Loon te Den Bommel. Mildam en Vries: J. Koppe, cand. te Groningen. Scharendijke en Steen: J. M. Kress, cand. te Zeist. Wageningen: Th. Deltman te Giessen Oud en Nieuwkerk. Ylst: N. J. Honnes, cand. te Nieuw-Buinen.

Aangenomen naar:

Aalten (vac. W. Bech): W. E. Gerritsma te Oudega (Small). Hasselt: J. Hettima te Wijkkel en Balk.

Bedankt voor:

Anna Jacobapolder: J. Maaskant te Echten (Fr.). Lemmer: I. K. Wessels te Barum.

Intrede te:

Amsterdam (als pred. onder de Joden): C. Kapteyn Den. Tekst Daniel 7: 13 en 14. Oudshoorn (Gem. Alphen a. d. Rijn): H. W. H. v. Andel. Tekst Efese 3: 8. Warnsveld: R. Oosterhof. Tekst 2 Cor. 4: 7.

Afscheid van:

Waddinxveen: W. Feder. Tekst Hebr. 4: 1—11.

Emeritaat:

De C. L. F. van Scheven, predikant der Geref. Kerk te Wageningen, werd door de Classis Arnhem der Geref. Kerken na 43-jarige ambtsvervulling eervol emeritaat verleend.

— Ds J. D. v. d. Velden, oudste predikant bij de Geref. Kerk van Rotterdam-Kralingen, heeft op de Kerkeraadsvergadering het verzoek ingediend tegen 1 October a.s. eervol emeritaat te mogen ontvangen.

Op de eerstvolgende vergadering van de Classis Rotterdam zal over dit verzoek worden beslist.

R. F. Kuiper.

De Classis Dokkum der Geref. Kerken heeft, volgens de „N. Prov. Gr. Gri", de Kerk van Schiermonnikoog financieel en toezegel voor de pensionneering van haar voormanger, den heer R. F. Kuiper, die 40 dienstjaren heeft. De heer Kuiper zal denkelijk 1 Aug. a.s. zijn werk neerleggen, maar nog op het eiland blijven wonen, tensinde de Kerk te dienen tot een opvolger gevonden is.

Da J. L. Jaspers.

De Classis Arnhem der Geref. Kerken heeft in de zaak van Da J. L. Jaspers goederlied besluit genomen. Deze blijft dus nog steeds berusten bij den Kerkeraad van Lunteren wier emeritus-predikant hij is.

Candidaten tot den H. Dienst.

Door de Classis Franeker der Geref. Kerken is in haar gehouden vergadering peremptoir gekozen en met algemeene stemmen toegelaten tot den Dienst des Woords, cand. S. v. Wouwe te Vlissingen, beroepen predikant der Geref. Kerk van Arum.

— De heer E. Theunissen van den Boen, cand. aan de Theol. School te Kampen, wonende te Renkum (Dorpsstraat 32), is door de Classis Arnhem na preparatoir examen beroepbaar verklaard bij de Geref. Kerken in ons land.

Beroepingswerk.

Te Neede is de Geref. Kerk voor den dienst des Woords gecombineerd met die van Bekken (Edergeen). Thans komen deze Kerken, wegens het aannemen van het beroep van Ds J. Wiepema als miss. predikant op Soenda, vacant. De groote uitgestrektheid der gemeenten en de aanwas der bevolking maakten besteding dier combinatie niet meer raadzaam. Thans is door de leden van de Kerk te Neede een dusdanig totaal aan vaste bijdragen loezegend, dat te zgnen tijd zal worden overgegaan tot het beroepen van een eigen predikant.

Synodale vergaderingen.

De ex. Partijiers Synode der Geref. Kerken in de provincie Utrecht is bepaald op Woensdag 12 Juni a.s. in Utrecht.

— De ex. Part. Synode der Geref. Kerken in Zuid-Holland (noordelijk gedeelte) wordt gehouden Dinsdag 18 Juni te Gouda.

Promoties Vrije Universiteit te Amsterdam. Tot Doctor in de Godgeleerdheid zijn heden gepromoveerd: de heer Ralph Bronkema, geboren te Grand Rapids, Michigan (U. S. A.), op proefschrift: „The essence of Puritanism", en de heer Ralph John Dunhof, geboren te Chicago, Illinois (U. S. A.), op proefschrift: „Charles Hodge as a Dogmatician".

Het stille gebed.

Te Leiden werd in de vergadering van den Kerkeraad der Geref. Kerk voorgesteld de gelegenheid te geven — gelijk nu ook te Utrecht in navolging van elders geschiedt — tot gelijktijdige opzending van het stille gebed voor de predikatie. Het voorstel stuitte op hevig verzet en werd door den voorsteller voorloopig terug genomen.

Daarna werd door den Kerkeraad besloten de zaak der liturgie commissariaal te maken.

Prekeconsent.

Bij de Classis Amsterdam der Geref. Kerken kwam in een aanvraag van een tweetal kandidaten in de Theologie, die preparatoir examen hebben afgelegd, om veronting van het prekeconsent. Waar geen attest van de Kerk, waartoe zij respectievelijk behooren, daarbij gevoegd was, zal daarover gecorrespondeerd worden en deze zaak in een volgende vergadering verder worden behandeld.

Kerkelijke procedure.

Te Tienhoven (U.) is de procedure over de Kerkelijke goederen bevat. Bekend is, dat de Kerkeraad der Geref. Kerk in Hersteld Verband door de Rechterbank te Utrecht werd toegelaten op te treden als bevoegde partij. De Rechterbank besloot echter dat de Geref. Kerk, die tegen Da E. L. Smelik procedureerde, wjl hij de pastorie niet wilde ontruimen, de juiste voortzetting is van de Geref. Kerk te Tienhoven.

Zij heeft de vraag, of de belijdenis der Kerk nog wel in overeenstemming was met de oude Gereformeerde Belijdenis niet willen onderzoeken, omdat zij dit in rechten niet van belang achtte. Zij meende, dat de Kerk, die tegen Da Smelik procedureerde, nog was in het oude Gereformeerde Kerkverband, weshalve de Rechterbank op dien grond den eigendom der kerkgoederen aan deze Kerk toekeende en diens ontruiming door Da Smelik van de pastorie te Tienhoven beval. De Smelik en zijn Kerk zijn van dit vonnis in hooger beroep gegaan, met het gevolg, dat nu deze procedure diende voor de vijfde kamer van het Gerechtshof te Amsterdam.

Voor Da Smelik en zijn Kerk werd gepleit door Mr. A. C. G. van Proosdy: voor de Kerk tegen Da Smelik trad op Mr. G. H. A. Groshede. Er was voor dit proces veel belangstelling o.m. waren Prof. Dr. H. H. Kuiper en Prof. Dr. F. W. Groshede aanwezig.

De pleidooien namen den geheelen dag in beslag, de beslissing van het Gerechtshof zal nader worden medegedeeld.

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND".

Aangenomen naar:

Amsterdam-Zuid (vac. J. J. Buskes): S. P. Vermeer te Oudemirdum.

Bedankt voor:

Hilversum: J. v. d. Woude te Amerfoort. Middelburg (2e beroep): S. P. Vermeer te Oudemirdum.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweetal te:

Kampen: M. Holtrop te Franeker en J. Drenth te Broek op Langendijk. Zierikzee: J. W. Gosla te Apeldoorn en A. H. Hilbers te Knashede.

Beroepen te:

Hillegom: A. M. Berkhoff te Amsterdam-West.

Aangenomen naar:

's Gravenzande (2e beroep): G. Salomons te Amerfoort.

Bedankt voor:

Broek op Akkerwoude: J. de Bruijn te Vlaardingen. Haulerwijk: W. Kromer te Kornhorn.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Voornedaal: J. Franze te Barneveld.